

40.386

D

ACADEMIA ROMÂNĂ

DISCURSURI DE RECEPȚIUNE

XXIX.

EPOCELE ISTORIEI ROMÂNE

ȘI

IMPĂRȚIREA EI

DISCURS ROSTIT LA 22 MARTIE (4 APRILIE) 1906
IN ȘEDINȚĂ SOLEMNĂ

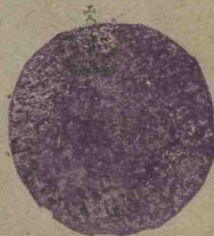
DE

DIMITRE ONCIUL

CU RĂSPUNS DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE «CAROL GÖBL» S^{SOR} ION ST. RASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1906.

15.692

Prețul 30 bani.

Inv. 10386.

CONTROL 1953

CONTROL 1953

ACADEMIA ROMÂNĂ
DISCURSURI DE RECEPȚIUNE
XXIX.

EPOCELE ISTORIEI ROMÂNE
ȘI
IMPĂRȚIREA EI

DISCURS ROSTIT LA 22 MARTIE (4 APRILIE) 1906
IN ȘEDINȚĂ SOLEMNĂ

DE

DIMITRE ONCIUL

CU RĂSPUNS DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE «CAROL GÖBL» S-SOR ION ST. RASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1906.

Donățiunea
ION BOGDAN

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

15 692

1906

902.4 (498)
902.4 (498)

BIBLIOTECĂ CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 10386

ACADEMIA ROMÂNĂ

DISCURSURI DE RECEPȚIE

XXIX

EPOCELE ISTORIEI ROMÂNE

IMPĂRĂȚIA II

DISCURS ROȘTI LA 22 MARTIE 1944
ÎN ȘEINTA SOLIDARITĂȚII

DIMITRE ONCIU

B.C.U. Bucuresti

C14615

BIBLIOTECĂ CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

BUCUREȘTI

TEST DE APLICAȚIE PENTRU ÎNTR-UNUL DIN

1900

1900

1961

1961

EPOCELE ISTORIEI ROMÂNE

și

IMPĂRȚIREA EI

Domnilor și onorați Colegi,

Aniversara ce România se gătește a serbă în acest an jubilar, comemorând 40 de ani de glorioasă domnie a M. S. Preainălțatului nostru Rege și Domn, împreună cu 18 secole dela întemeierea poporului român în Dacia lui Traian, această serbătoare a României și a neamului românesc comemorează totdeodată o nouă epocă în istoria noastră contemporană, o nouă eră în viața politică, cum și în viața intelectuală a Românilor.

Intemeierea Angusteii dinastiei a României, făcând să reinvie mărirea strămoșească, apusă de secole cu vechile dinastii naționale, și Constituția ce a creat noul Stat România, desăvârșind unirea celor două țeri surori într'un singur Stat indivizibil, au inaugurat acum 40 de ani această nouă eră.

Precum în dezvoltarea Statului român, noua epocă e nu mai puțin însemnată și în cultura neamului românesc. Acum 40 de ani, înființându-se Societatea Literară Română, transformată apoi în Academia Română de astăzi, s'a întemeiat acest înalt institut de cultură a toată României, reprezentată aci prin fruntașii cugetării naționale și ai literelor române de pretutindeni, acest areopag diregător al lucrării intelectuale românești, menit să întrupeze înalta cugetare și unitatea culturală a românismului.

Iniințată prin decretul Locotenenței domnești din 1 Aprilie 1866, Societatea Literară Română, care la constituirea sa a primit numele de Societatea Academică Română, se compunea din 21 membri, între cari 7 din România și 14 din celelalte țeri locuite de Români. Din acei 21 înaintași, numiți parte în 1866 dintre Românii din afară,

parte în 1867 din România, rămas-au numai patru venerabili veterani. Cel din urmă care a trecut în lumea nemuririi este fericitul întru pomenire Nicolae Ionescu, răposat în 24 Ianuarie 1905.

Domnilor Colegi,

Mi-ați făcut înalta onoare de a mă chema în mijlocul D-Voastre, în locul acestui luptător veteran din falanga patrioților ce au făcut România contemporană. Vă rog să primiți încredințarea simțimentelor mele de adâncă recunoștință. N'am năzuință mai înaltă pentru mine decât să mă fac vrednic de înalta datorie pentru care m'ați chemat în acest loc, prea puțin meritat prin ceea ce am îndeplinit până acum. Pătruns de conștiința misiunii ce mi-ați încredințat, întru cu tot devotamentul meu pentru datorie în acest sanctuar al scripturilor române.

Înaintașul de fericită amintire, Nicolae Ionescu, veteranul pe care-l jelim, a fost numit membru al Societății Literare Române prin decretul domnesc din 20 Iulie 1867. Născut în 1820, dânsul s'a format ca tânăr în generația Renașterii naționale, a conlucrat ca bărbat la unirea Principatelor și la întemeierea Regatului român, iar ca octogenar a fost pildă de patriotism și de devotament pentru datorie nouăi generațiuni a României contemporane. Peste jumătate de secol, defunctul a stat în serviciul țerii, ca profesor, ca publicist, ca om politic.

În 1855 îl găsim colaborând la cele trei foi mai însemnate din Iași: *România Literară*, redactată de V. Alecsandri, pentru care scria cronică politică, *Steaua Dunărei*, redactată de M. Kogălniceanu, ambele înființate atunci, și *Zimbrul*, reapărut în acelaș an. În 1856 el fu însărcinat de partidul național să redacteze la Bruxelles jurnalul *L'Étoile du Danube*, înființat spre a susține cauza română în străinătate, pentru care scop și-a dat demisiunea din funcția de profesor. Cu toate neajunsurile ce Constantin Hurmuzaki, într'o scrisoare către Ion Maiorescu, din 4 Septemvrie 1856 (1), le arată cu privire la această însărcinare, Nicolae Ionescu, ca redactor al jurnalului *L'Étoile du Danube* la Bruxelles în 1856—1858, a adus recunoscute servicii. Vestitor al dorințelor naționale în Europa occidentală,

(1) *Convorbiri Literare*, XXXVI, 1140; MS. Acad. Rom. 2361.

el a dat partea sa de muncă pentru unirea Principatelor, în serviciul căreia s'a pus cu toată râvna patriotismului său.

Pe urmă, ca profesor de istorie la Universitatea din Iași (1863—1891), el a încălzit, cu farmecul cuvântului său, tânăra generație. Dar preocupat de chestiunile politice dela ordinea zilei, profesorul Ionescu avea prea puțină tihnă pentru activitatea științifică. Publicațiunile sale istorice se mărginesc la conferințe asupra istoriei naționale, ținute în Ateneul Român (1), pe lângă comunicări și dări de seamă făcute în Academie.

Mai productivă a fost activitatea sa parlamentară, fecundă în discursuri. Armonia graiului, căldura cuvântului și măiestria frazei dedeă discursurilor sale un farmec deosebit, asigurându-i succesul, chiar dacă fondul eră mai puțin elocuent. Ca ministru al afacerilor străine (24 Iulie 1876—25 Martie 1877), politicul Ionescu eră pentru neutralitatea României în războiul ruso-turc; înaintea convențiunii cu Rusia (din 4 Aprilie următor) el își prezentă demisiunea din minister și se abțină apoi chiar dela votare la proclamarea independenței. Alianța cu Rusia nu se împacă cu simțemintele patriotului crescut în vremile protectoratului rusesc, nici cu vederile și convingerile liberalului intransigent. Câteva zile înainte de retragerea din minister, M. S. Regele, trimițând părintelui Său o broșură anonimă a ministrului Său de externe, *L'État Roumain et la paix d'Orient*, o apretia astfel: «Partea istorică e destul de interesantă. Ionescu este mai bun profesor decât politic (2).»

Ca publicist, ca profesor, ca om politic, veteranul academician eră în toate un reprezentant al timpului și al mediului în care s'a format, cu calitățile și neajunsurile epocii ce a produs pe patrioții renașterii noastre politice. Meritul său personal a fost de a-și pune calitățile în serviciul țerii și al neamului, cu tot devotamentul patriotismului său. Onoare memoriei lui.

(1) Discurs asupra epocii lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu. Iași 1868.—*Încălțăminte din istoria Patriei*. (Ateneul Român. Conferințe publice, 1883—1884). București 1884. — *Despre împărăția româno-bulgară*. București 1888.

(2) *Aus dem Leben König Karls von Rumänien*, III, 111.

Domnilor Colegi,

Dați-mi voie să vă cer acum binevoitoarea D-voastre atenție pentru subiectul ce voi să tratez, vorbind despre *Epocile istoriei române și împărțirea ei*.

Ca în toate ramurile științei, nu mai puțin și în istorie, împărțirea materiei este una din chestiunile fundamentale de metodă. Întrebarea asupra principiilor după cari se face împărțirea materiei istorice a ocupat și ocupă și pe istorici și pe filozofi, fiind discutată din deosebite puncte de vedere.

După natura sa, istoria nu poate avea o împărțire sistematică și absolută, valabilă pentru totdeauna. Faptele istorice — adică faptele oamenilor în manifestarea lor ca ființe sociale în cursul timpurilor, cari alcătuiesc sfera cunoștinței istorice — se petrec în niște asociațiuni de oameni în continuă prefacere și se succed în timp. După cum aceste fapte se înfățișează, împărțirea materiei istorice poate fi numai o împărțire generală, după felul asociațiunilor făptuitoare și după dezvoltarea lor în succesiunea timpurilor.

Ca asociațiuni făptuitoare în istorie sunt date mai ales popoarele și statele, cele mai caracteristice forme de manifestare a oamenilor ca ființe sociale. Din acest punct de vedere, deosebim istoria generală a popoarelor și statelor, numită istorie universală, și istoria specială a unor popoare și state, numită istorie națională. După tema specială, care se poate mărgini la cercuri și mai restrinse, se deosebesc multe feluri de istorie specială pentru deosebitele forme de manifestare a oamenilor ca societate și în societate. Din punctul de vedere al succesiunii în timp, se face împărțirea cronologică a istoriei; ea este dată prin însăși natura dezvoltării istorice, atât în istoria generală cât și în cea specială. Dar nici o împărțire cronologică nu poate fi absolută și perpetuă: ea trebuie să fie făcută totdeauna din punctul de vedere al scopului final, iar acest punct de vedere se schimbă mereu prin prefacerile urmate în timp.

Istoria, ca cunoștință despre dezvoltarea oamenilor în manifestarea lor ca ființe sociale, are în vedere prezentul ca scop final. Ceeace ea caută să cunoască, nu este atât faptul cum oamenii au fost în trecut, cât modul cum ei au devenit ceea ce sunt în prezent. Ceeace obiectiv este dat pentru investigația istorică, nu e trecutul propriu zis, ci numai amintirile și resturile lui, păstrate până în prezent. Numai ceea ce în prezent e încă netrecut din cele trecute,

fie amintiri, fie resturi din ceeace a fost și s'a întâmplat, poate fi obiectul investigațiunii istorice. Deci istoria are drept problemă, nu atât de a reconstrui trecutul, cât de a explica prezentul, cu ajutorul cunoștinței trecutului din resturile și amintirile lui. Explicând prezentul, ea îndreaptă calea viitorului. Prin cunoștința trecutului a înțelege prezentul și a îndrepta viitorul, este problema cea din urmă și tot rostul istoriei.

Așa fiind, prezentul cu problemele sale este și rămâne scopul final al cunoștinței istorice. Considerarea pentru prezent ca rezultat al trecutului nu poate să turbure cunoștința adevărului istoric; căci numai adevărul asupra trecutului va putea să explice prezentul, și numai acest adevăr este istorie. Dar istoria nu caută adevărul pentru adevăr, adevărul absolut, ci adevărul pentru scop: «die Wahrheit um des Zweckes willen», cum zice un mare învățat german. (1) Intotdeauna istoria și educația ce se face popoarelor prin studiul istoriei trebuie să aibă în vedere societatea și problemele speciale ale epocii ce formează prezentul în fiecare timp dat.

Acest principiu fundamental pentru concepția modernă a istoriei în general urmează să fie cu atât mai mult un principiu directiv al istoriei naționale. Din acest punct de vedere trebuie să procedăm și la împărțirea istoriei române, îmbrățișând dezvoltarea istorică de până acum a poporului și a Statului român.

În istoria generală a popoarelor și statelor, ca și în istoria specială a lor, perioadele istorice în cari se împarte materia istorică sunt determinate prin epocile mari cu cari începe și se încheie un anume fel de dezvoltare istorică. Înțelegem prin *epocă* (ἐποχή = oprire) un punct fix în istorie, o dată, un moment când s'a întâmplat un fapt mai însemnat; iar prin *perioadă*, un spațiu de timp între două epoci. Numai în înțeles impropriu, luându-se *pars pro toto*, termenul epocă se întrebuintează pentru perioadă, după caracterul epocii ca notă caracteristică a perioadei întregi, precum epoca Renașterii, epoca Fanarioșilor, ș. a. O împărțire în perioade trebuie să aibă, ca fiecare împărțire metodică, același principiu de diviziune (*fundamentum divisionis*, cum se zice în logică), adică punctul de vedere din care se face împărțirea trebuie să fie ales după o notă caracteristică de aceeași ordine. Așa de pildă, nu putem determina o perioadă din punct de vedere politic, iar alta din punct de vedere cultural sau de altă ordine. O împărțire bună a istoriei se mai

(1) Ihering, *Der Zweck im Recht*. Leipzig 1886.

cere să aibă și oarecare armonie cronologică, întru cât ar admite epocile caracteristice, și să nu scape din vedere scopul final. Să vedem dacă, după această normă, putem primi una din împărțirile de până acum ale istoriei române.

Cea dintâi împărțire a istoriei române în perioade s'a făcut de Engel, în *Geschichte der Moldau und Walachei* (scrisă ca parte din *Geschichte des ungrischen Reiches und seiner Nebenländer*, Halle 1804). Considerând Principatele române ca țeri dependente de Regatul ungar, Engel împarte istoria lor, ca și pe cea a Ungariei, în o parte mai veche până la bătălia dela Mohaci din 1526, după care s'a desființat vechiul Regat ungar, și în o parte mai nouă dela acea dată încoace. Aceste două părți principale sunt subîmpărțite în câte două perioade pentru fiecare Principat: 1) Istoria veche a țerii până la întemeierea Principatului respectiv; 2) Perioada dela întemeiere până la 1526; 3) Perioada dela 1526 până la Fanarioți; 4) Perioada Fanarioților, în care scria autorul. Din punctul de vedere al opului și pentru timpul său, această împărțire era cât mai rațională; astăzi ea este învechită. De atunci a rămas epoca Fanarioților ca perioadă deosebită în împărțirile ce au urmat până acum, perioadă care pe timpul autorului era istoria contemporană a Principatelor.

Trecând peste împărțirile făcute pe urmă, cari deasemenea nu mai sunt de actualitate, cum și peste împărțirea din cărțile didactice, care acum urmează după programa oficială, avem să luăm în privire numai două împărțiri mai nouă: a d-lui Xenopol, în *Istoria Românilor* (1888—1893) și în *Histoire des Roumains* (1896), și a d-lui Iorga, în *Geschichte des rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen* (1905). Dar numai d-l Xenopol dă o împărțire în perioade, pe care o motivează, pe când d-l Iorga împarte materia numai în secțiuni (Abschnitte) și capitole, determinate totuș după epoce caracteristice.

D-l Xenopol deosebește următoarele patru perioade: 1) Istoria veche, cuprinzând *formarea naționalității române*, din timpurile cele mai vechi (D-sa începe cu Scythii din a. 513 î. d. C.) până la întemeierea Principatelor; 2) Istoria medie, numită *epoca slavonismului*, dela întemeierea Principatelor până la Mateiu Basarab și Vasile Lupul (1290—1633); 3) Istoria modernă, numită *influența grecească*, dela Mateiu Basarab și Vasile Lupul până la revoluția grecească (1633—1821); 4) Istoria contemporană, dela revoluția grecească din 1821 până în zilele noastre, numită *epoca românismului*, «în care — cum zice d-sa — poporul român ajunge în sfârșit,

după lungi sbuciumări, să intre în matca proprie a dezvoltării sale, aceea românească.»

În această împărțire, principiul de diviziune pentru perioadele dela întemeierea Principatelor e ales din punct de vedere cultural, deși perioada precedentă e limitată din punct de vedere politic, prin întemeierea Statului român. D-l Xenopol zice: «Elementul osebitor al acestor perioade nu poate fi luat din faptele politice, cari nu cuprind ceva caracteristic dela secol la secol Dacă căutăm însă la viața culturală, care tocmai pare a lipsi din ținuturile române, găsim în curând o deosebire radicală între momentele ei, cari constituie tot atâtea perioade deosebite în istoria acestei vieți». (Precuvântare).

Împărțirea făcută din acest punct de vedere prezintă însă unele neajunsuri chiar în raport cu istoria culturii române. Influența slavă, admisă ca notă caracteristică a perioadei numite epoca slavonismului, eră, în realitate, cu mult mai veche decât Principatele, unde ea, sau, mai bine zis, limba slovenească, întrebuințată ca limbă bisericască și oficială, s'a mântinut, câțva timp, ca urmare a acelei influențe mai vechi, odinioară și politică și culturală. Iar influența grecească, admisă ca notă caracteristică a perioadei următoare, începând dela Mateiu Basarab și Vasile Lupul, încă nu eră pe atunci atât de predominantă, încât să poată fi considerată ca semn distinctiv al unui timp când cultura națională începea a se manifesta mai puternic prin introducerea limbii române în Biserică și Stat, când scriitori ca Costineștii și Dimitrie Cantemir deșteptau simțul național, ca entusiști propagatori ai conștiinței de originea romană și ai ideii naționale. De altă parte, din punct de vedere cultural, influența grecească, existentă numai în Principate mai ales sub Fanarioți, nu privește și pe Românii de peste munți, deasemenea părtași la dezvoltarea noastră culturală: chiar în timpul influenței grecești în Principate se manifestă peste munți curentul cultural reprezentat prin Clain, Șincai și Maior, ca continuatori ai curentului literar de renaștere națională, început cu Costineștii și Cantemir și întrerupt dincoace de munți prin domnia Fanarioților. Față cu aceste manifestări ale culturii naționale, începând din secolul al XVII-lea, împărțirea istoriei române, după întemeierea Principatelor ca state românești, în o perioadă a slavonismului și o perioadă a grecismului, până a ajunge la perioada românismului, ca singura perioadă națională a istoriei noastre abia dela 1821 incoace, nu poate fi mântinută.

În general, nu după influențe culturale străine se pot determina perioadele în istoria unui popor cu civilizație proprie, ci după

epocele mari ale dezvoltării sale în manifestarea sa ca națiune. Și cum această manifestare se face mai ales în Stat și prin Stat, epocele caracteristice pentru împărțirea istoriei naționale trebuie să fie luate din dezvoltarea politică, cea fundamentală în istoria statelor și popoarelor.

Punctul de vedere politic este cel ales de d-l Iorga, pentru împărțirea ce dă materiei în secțiuni și capitole, fără să insiste asupra împărțirii în perioade. Din cele opt secțiuni, precedate de o introducere etnografică-istorică până la apariția Românilor în istorie, reiese o împărțire a istoriei române în cinci perioade: 1) Românii până la întemeierea principatului Țerii-Românești (s. I și II); 2) Timpul neatârării și al atârării mai slobode de Imperiul otoman (s. III) până la moartea lui Ion Vodă cel Cumplit (1574); 3) Apăsătoarea suzeranitate turcească până la Fanarioți (s. IV și V); 4) Timpul Fanarioților (s. VI); 5) Nașterea și izbânda simțului național și starea actuală a poporului român (s. VII și VIII).

Împărțirea e făcută după gradul de independență și dependență politică dela o epocă la alta până la 1821. Dar din acest punct de vedere, în perioada apăsătoarei suzeranități turcești, începută în 1574 ca perioadă de decadență, nu încap bine domnia lui Mihail Viteazul, una din gloriile istoriei noastre, domnie ce urmează după abia două decenii dela acea dată. Iar în perioada dela 1821 încoace nu poate să intre deopotrivă istoria României contemporane, a României dinastice, constituționale și independente, a României regale de astăzi. Această Românie, cu poziția ce a câștigat ca factor politic în concertul puterilor europene, se deosebește atât de mult de cele două principate dela 1821 și de sub regimul Regulamentului organic, cu domni numiți de Poartă, supuși bunului plac al Rusiei «protectoare», cum și chiar de Principatele-Unite de sub domnia lui Cuza Vodă, încât ea se prezintă hotărât ca un alt Stat, în aceeași țară și la același popor, Stat deosebit chiar și prin un alt nume. Deci împărțirea istoriei române, din punctul de vedere al dezvoltării politice a Statului român până în prezent, cere să fie alta.

Țin să observ însă că deosebirea de vederi în această întrebare nu atinge, în apărarea mea, întru nimic meritul general al opurilor în chestiune, prin care și d-l Xenopol și d-l Iorga au adus netăgăduit însemnate servicii istoriografiei și cunoștinței istoriei noastre.

În noua împărțire ce trebuie să dăm istoriei române, se impune mai înainte de toate întrebarea asupra începutului ei. Punctul de plecare cel natural al istoriei unui popor este negreșit originea lui. Istoria Românilor ca popor latin trebuie așadar să plece dela timpul când elementul latin a fost plantat pe pământul devenit românesc, adică dela cucerirea romană a teritorului unde s'a format și s'a dezvoltat poporul român.

«Originea naționalității române —zice lingvistul Miklosich—este în acea epocă timpurie când piciorul Romanului a călcat pentru prima dată pământul Illyricului». În adevăr, prin cucerirea Illyricului, începută încă în timpul Republicei, s'a aruncat prima semănță a naționalității române la sudul Dunărei, între Adriatică și marea Neagră, părți definitiv supuse dominațiunii romane sub Octavian August. Dar abia peste un secol mai târziu, cucerirea Daciei de către Traian, prin care stabilirea elementului latin la Dunăre a fost îndeplinită, a dat ființă poporului român în această patrie a lui și a format teritoriul istoriei române ca atare. Astfel originea poporului român și începutul istoriei sale sunt în legătură cu începuturile dominațiunii romane la Dunăre sub cei doi împărați: August ca începător, Traian ca îndeplinitor al întemeierii neamului românesc.

Deci nici cu Scythii din zilele lui Darie Hystaspes, nici cu Geții din vremea lui Alexandru Machedon sau cu Dacii lui Boirebistes, cum nici abia cu Vlahii lui Vasile Bulgaroctonul poate să înceapă istoria română. Punctul ei de plecare nu poate fi decât dela cucerirea romană a teritorului unde s'a format și unde se află azi poporul român. Între acest *terminus a quo* și între prezent ca *terminus ad quem* se desfășură istoria Românilor.

Timpul dela cucerirea romană până la întemeierea Statului român, cuprinzând formarea poporului român și pregătirea lui pentru o viață politică proprie, este o perioadă, cum am zice, ante-istorică. Denumirea corespunzătoare pentru această l-a parte este *Istoria veche a Românilor*. În lăuntrul ei putem deosebi patru subdiviziuni, fiecare de câte 3—4 secole: 1) Timpul cuceririi și dominațiunii romane, dela cucerirea Illyricului până la părăsirea Daciei (271); 2) Timpul năvălirilor și al stăpânirii barbarilor în Dacia până la întemeierea Statului bulgar (679); 3) Timpul predominării bulgare până la întemeierea Regatului ungar (1000) și desființarea Statului bulgar (1018); 4) Timpul predominării ungurești și al Imperiului romano-bulgar al Asanizilor (1186—1257), cu începuturile organizațiunii politice românești până la întemeierea Statului român.

Luăm drept punct de plecare cucerirea Illyricului, ca epocă la care se urcă originile române la sudul Dunărei, atât ale Macedo-Românilor și Istro-Românilor, cât și ale elementului roman transdanubian în alcătuirea Daco-Românilor, parte adus la colonizarea Daciei, parte adăugat prin transmigrări române în evul mediu. În timpul dominației romane dela cucerirea Illyricului până la părăsirea Daciei s'a întemeiat, prin colonizația romană și prin romanizarea elementului autohton thraco-illyric, naționalitatea română pe ambele maluri ale Dunărei, în părțile mai mult sau mai puțin romanizate ale Illyricului și ale Daciei (colonizată mai intensiv între Olt și Timiș până pe Mureș), patria Străromânilor.

În timpul năvălirilor până la întemeierea Statului bulgar au urmat prefacerile ce au schimbat cu desăvârșire soarta elementului latin la Dunăre. Prin ocuparea provinciilor romane din dreapta Dunărei, dela marea Neagră până la Adriatică, de către Slavi și vechii Bulgari turanici, în cursul secolului al VII-lea, imperiul Romaniei (cum se numia Imperiul roman byzantin) a pierdut caracterul său roman de până atunci, devenind preponderant elementul grec din părțile meridionale; iar elementul roman al Illyricului s'a risipit, pierzându-se în acele vremi când «sânge curgea ca apa» sau retrăgându-se unde găsiă adăpost, mai ales spre miazăzi, în locuințele de apoi ale Macedo-Românilor. Aceasta este epoca ce desparte Romani de Români.

În timpul predominării bulgare ce a urmat apoi în țerile dela Dunărea de jos, Românii din Dacia, izolați de restul Imperiului roman și de lumea latină, au fost supuși influenței bulgaro-slave; atunci s'au făcut aci și primele începuturi de organizare românească de care avem mărturie, purtând timbrul acelei influențe. Cu întemeierea Regatului ungar și desființarea Statului bulgar, după care a urmat întemeierea Imperiului româno-bulgar cu dinastia română a Asanizilor, istoria veche a Românilor intră în ultima sa fază: sub influența Regatului ungar de o parte, sub cea a Imperiului româno-bulgar de altă parte, s'au dezvoltat începuturile de organizare proprie a Românilor din Dacia, care a dat naștere Statului român.

Perioada anterioară Statului român, numită istoria veche a Românilor, se încheie în mod natural cu întemeierea principatului Țerii-Românești. Acest principat a început existența sa ca Stat de sine stătător, constituindu-se prin unirea sub o singură domnie a unor voievodate și teritorii mai mult sau mai puțin dependente de Ungaria (cum se găsesc mai întâiu în prima jumătate a secolului al XII-lea),

întemeindu-și o dinastie proprie și făcându-se independent de Regatul ungar. Constituirea lui sub un singur domn, care a devenit și întemeietorul dinastiei, nu este constatată înainte de stingerea dinastiei ungurești a Arpazilor (1301); dar în timpul interregnului ce a urmat apoi în Ungaria (1301—1308), «voievodul Transalpin», cum îl numiau Ungurii, a câștigat o poziție independentă de Regat, cu putere suverană în «toată Țara-Românească», cum se numia noul Principat unit («toată Ungrovlahia», în actele grecești și slovenești). Cel dintâiu domn în acest înțeles era Basaraba Voievod, întemeietorul dinastiei Basarabilor, după care Țara-Românească a fost numită și «Basarabia» (în secolul al XIV-lea și XV-lea), învingătorul lui Carol Robert în războiul pentru neatârnare. Inceputul domniei lui pe timpul interregnului în Ungaria este epoca despărțitoare între istoria veche a Românilor și perioada următoare.

Unirea sub o singură domnie, întemeierea dinastiei și neatârnarea țerii au fost faptele hotăritoare prin cari s'a întemeiat și principatul Țerii-Românești și principatul Moldovei. Acesta din urmă s'a constituit ca Stat de sine stătător, jumătate de secol mai târziu (1359), sub domnia lui Bogdan Voievod, întemeietorul dinastiei Bogdan-Mușatinilor, care în luptă pentru neatârnare de Regatul ungar a unit voievodatele și teritoriile dependente ce au alcătuit noul Stat. Unirea, întemeierea dinastiei, neatârnarea, acestea au creat și România contemporană.

Dela întemeierea Principatelor încoace, istoria română este în cea mai strinsă legătură cu dezvoltarea Statului. Dar Românii din afară de Statul național au și ei o parte însemnată la istoria culturii românești, a cărei unitate, ținând vie conștiința unității naționale, s'a păstrat mai ales prin Biserică și prin literatură; istoria lor politică face parte din istoria română numai în cât privește manifestarea lor ca naționalitate în statele respective, neavând însă legătură organică cu dezvoltarea politică din Statul român. În istoria Principatelor, deși avem două state, dar cu organizație mai mult sau mai puțin identică, există totuși o legătură organică între ele, așa încât istoria celor două țeri se înlanțuește neîntrerupt dela una la alta. Această legătură organică în dezvoltarea lor istorică, din care a rezultat în urmă unirea lor într'un singur Stat, trebuie s'o avem în vedere și la împărțirea istoriei române.

În dezvoltarea Statului român, istoria Principatelor se deosebește prin ea însăși de istoria României contemporane. Epoca ce desparte

pe una de alta este dată prin unirea definitivă a Principatelor într'un singur Stat sub numele România, unire îndeplinită prin Constituția din 1866; ea coincide cu întemeierea dinastiei României, urmată de cucerirea independenței și de întemeierea Regatului român.

Precum noua dinastie în istoria României contemporane, așa și vechile dinastii ale Basarabilor și Bogdan-Mușatinilor, întemeiate simultan cu Principatele, au determinat în mod hotărâtor dezvoltarea istorică. Cât timp s'au menținut vechile dinastii, Principatele se bucurau, chiar sub suzerenitatea turcească, de o autonomie națională mai întinsă: domnii se alegeau dintre membrii dinastiei recunoscuți ca fii de domni; ei aveau dreptul să bată monetă și să încheie tratate, având autoritatea suveranității și în lăuntru și în afară. În acel timp, ideea de Stat în ambele principate era nedespărțită de dinastiile moștenite: după concepția de Stat generală de atunci, Statul era una cu dinastia. După desființarea dinastiilor urmează, sub domni din diferite familii, aleși cu consimțământul Porții sau numiți direct de Poartă, căderea tot mai umilitoare a Principatelor sub jugul turcesc, care atinge ultimul grad de decadență sub urgisita domnie a Fanarioșilor, făcând apoi loc restaurațiunii sub domnii pământenii. Cu întemeierea nouăi dinastii, în același timp cu întemeierea noului Stat România prin nouă Constituție, începe o nouă dezvoltare politică ce caracterizează România contemporană, o nouă eră a istoriei române.

Din această desfășurare istorică reiese, ca cea mai naturală împărțire din punct de vedere politic, împărțirea după vechile dinastii și după noua dinastie, în legătură cu dezvoltarea Statului. În istoria statelor monarhice, elementul dinastic, ca cel mai important factor între personalitățile istorice, a avut totdeauna o deosebită însemnătate. Și în istoria noastră, concordanța între dinastie și dezvoltarea politică este o notă atât de caracteristică, încât acest fapt nu poate fi trecut cu vederea la împărțirea ei. După această notă urmează deci să determinăm perioadele istoriei române, din punctul de vedere al dezvoltării Statului până în prezent.

După dinastii, istoria română dela întemeierea Principatelor până la unirea lor definitivă prin constituirea României ca «un singur Stat indivizibil», cum o proclamă mai întâiu Constituția din 1866, se împarte în două perioade de întindere aproape egală: perioada vechilor dinastii până la moartea lui Mihai Viteazul, și perioada domnilor din diferite familii până la întemeierea nouăi dinastii.

Și în Țara-Românească și în Moldova, șirul vechilor dinastii se sfârșește cu Mihaiu Viteazul, care trecător a unit țerile surori. Mihaiu, fiul lui Petrașcu cel Bun, din neamul Basarabilor, cum și contemporanii săi din neamul Mușatinilor pe tronul Moldovei, Aron Vodă, fiul lui Alexandru Lăpușneanul, și Stefan Răzvan, fiul unui Petru Vodă (poate Petru, fiul lui Alexandru Lăpușneanul), erau ultimii reprezentanți ai domniilor cu caracter dinastic, cari — cu mutări dintr'o țară într'alta, în timpul din urmă, cum eră Petru Șchiopul din Basarabi, în Moldova, Stefan Surdul și Alexandru cel Rău din Mușatini, în Țara-Românească — s'au mântinut încă până atunci. Movileștii, luând apoi domnia în ambele Principate, n'au reușit să întemeieze o nouă dinastie în linie neîntreruptă; iar descendenții Basarabilor și Mușatinilor ce au mai venit pe urmă la domnie, cu întrerumperi dela unul la altul, nu mai aveau continuitate dinastică.

Ideea dinastică ce caracterizează perioada până la moartea lui Mihaiu Viteazul eră încă cea fundamentală în concepția de Stat a acestui domn. În negociațiunile lui cu împăratul Rudolf II, a cărui suzeranitate ca împărat roman și rege al Ungariei o recunoscuse, punctul fundamental al cererilor formulate de el eră domnia ereditară, cu drept de moștenire «și pre feciori și pre feate» în Țara-Românească și în Moldova, iar în Ardeal numai în linie bărbătească. Asemenea concepție, întemeiată pe tradiția dinastică de până atunci, nu se mai manifestă apoi la nici unul din domnii ce au urmat în Principate: ideea dinastică a apus cu ultimul reprezentant măreț al vechilor dinastii.

Epoca lui Mihaiu Viteazul, ca încheiere a acestei perioade, e caracteristică și prin faptul că luptele lui cu Turcii spre a scutura jugul suzeranității turcești, la cari au luat parte și domnii moldoveni Aron și Stefan Răzvan, au fost cele din urmă lupte pentru neatârnare ale Românilor până la războiul Independenței din timpul nostru. Neînsemnatele cooperări ulterioare cu armatele puterilor creștine în războaiele lor cu Turcii nu pot fi considerate ca lupte naționale pentru neatârnare. Deasemenea, după cât e constatat până acum, cu Stefan Răzvan se sfârșește și seria domnilor moldoveni ce au bătut monetă; iar Mihaiu Viteazul a reînceput să exercite acest drept, care în Țara-Românească încetase de mai înainte a fi practicat. Pe urmă s'a mai făcut încercare de a bate monetă, în Țara-Românească de către Mihnea Radul (1658—1659), în Moldova de către Eustratie Dabija (1661—1665); dar aceste încercări, pe cât se vede, erau izolate.

Astfel epoca lui Mihaiu Viteazul este aceea care încheie, în modul cel mai caracteristic, dezvoltarea Principatelor sub vechile dinastii, cu luptele lor pentru neatarnare, cu manifestarea suveranității lor în formă mai hotărâtă. Prin unirea trecătoare a Țerilor surori, ea reprezintă și sinteza acelei dezvoltări, a cărei problemă finală a fost amânată pentru mult timp, prin căderea eroului unității naționale, ultimul reprezentant strălucitor al vechilor dinastii, căzute cu dânsul.

În această perioadă de trei secole putem deosebi, după gradul neatarnării și atarnării Principatelor în raport cu suzeranitatea turcească, trei subdiviziuni sau faze, fiecare de câte un secol: 1) Timpul până la stabilirea suzeranității turcești în Țara-Românească, prin capitulația lui Mircea cel Bătrân (1402); 2) Timpul următor până la stabilirea suzeranității turcești în Moldova, după moartea lui Ștefan cel Mare (1504); 3) Timpul decăderii dinastiilor până la moartea lui Mihaiu Viteazul (1601).

Câte trele faze sunt caracterizate prin domnii războinice, cu punctele culminante: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul. Până la stabilirea suzeranității turcești, ambele Principate, făcându-se independente de Ungaria, au păstrat o neatarnare reală, deși domnii Țerii-Românești au recunoscut în urmă suzeranitatea Coroanei ungurești pentru posesiunile lor de peste munți, iar domnii Moldovei, suzeranitatea nominală a Poloniei sau uneori a Ungariei. După stabilirea suzeranității turcești, a urmat decăderea dinastiilor în ambele Principate, prin amestecul Turcilor la ocuparea tronului, ca și prin competițiunile pretendenților la domnie dintre fiii naturali de domni. Stingerea liniilor legitime ale ambelor dinastii, la începutul ultimei faze a acestei perioade, a grăbit decăderea dinastiilor sub liniile fiilor naturali, până când, în cele din urmă, și succesiunea acestora a fost întreruptă prin domni din alte familii.

Perioada următoare, reprezentată prin domni din diferite familii, perioadă de decadență politică, până când mișcarea națională din 1821 a adus renașterea ce a creat România contemporană, această perioadă, și ea de trei secole aproape, se încheie cu domnia lui Cuza Vodă, în același timp cu unirea definitivă a Principatelor. Sub acest domn încă, cele două Principate, deși unite, au continuat să fie două Țeri deosebite, fiecare cu guvern și cu parlament propriu până la 1862, apoi cu guvern și cu parlament unite numai administrativ; deși Adunările unite în 1862 au primit numele de «Adunarea României», domnitorul a continuat a se numi Domn

al Principatelor-Unite, conform organizării date prin Convenția din 1858, recunoscută și prin Statutul din 1864. Abia Constituția din 1866 a creat Statul indivizibil România, și M. S. Regele Carol este cel dintâiu Domn al României.

Așa fiind, domnia lui Cuza Vodă este încheierea firească a perioadei domnilor din diferite familii, cu care se încheie istoria Principatelor. Unirea lor la sfârșitul acestei perioade, corespunzând cu unirea trecătoare la sfârșitul perioadei precedente, este sinteza dezvoltării celor două țeri surori, unite definitiv prin Constituția din 1866. Cu întemeierea nouăi Dinastii, în același timp cu noua Constituție, începe istoria României, ca nouă perioadă a istoriei române.

În perioada domnilor din diferite familii, putem deosebi, după dezvoltarea politică, deasemenea trei subdiviziuni sau faze: 1) Timpul domnilor pământeni; 2) Timpul Fanarioților (1711/16—1821); 3) Timpul restaurațiunii sub domnii pământeni dela 1821 până la 1866. Aceste trei faze sunt caracterizate prin prefaceri urmate simultan în cele două Principate după desființarea dinastiilor.

În timpul domnilor pământeni până la Fanarioți a urmat, în ambele țeri, după războaiele istovitoare de putere din perioada precedentă, o reculegere în lăuntru. Decadența politică a fost compensată prin o înflorire a culturii naționale, începută cu mișcarea literară din epoca lui Mateiu Basarab și Vasile Lupul și continuată până sub Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu.

Domnia Fanarioților, începând aproape în același timp în ambele țeri, le-a adus la ultimul grad de decadență politică, pricinuind totdeodată și o decadență a culturii naționale în Principate, pe când curentul literar de renaștere națională din timpul domnilor pământeni a găsit continuatori peste munți. Față cu înstrăinarea domniilor prin Fanarioți, însoțită și de ocupațiuni străine, cu desmembrările teritoriale ce ele au adus cu sine, numai vechile așezăminte naționale abia au mai păstrat celor două Principate caracterul de state naționale, ca țeri deosebite de provinciile Imperiului otoman. Dar și decadența națională din acel timp de umilire a fost compensată în câțva prin un progres în altă direcție. Ca foști dragomani la Poartă, Fanarioții, cunosători de limbi străine și diplomați abili, au introdus în Principate influența limbii și literaturii franceze, pe lângă mai multă abilitate în raporturile internaționale, prin care societatea cultă română — abstracție făcând de urmările fanariotismului ce se resimt încă — s'a apropiat de civilizația occidentală. Așa s'a pregătit renașterea politică și culturală ce a urmat în

C 14615

14615

timpul restaurațiunii sub domnii pământenii, începută cu mișcarea națională din 1821, sub influența ideilor liberale din Occident și a literaturii franceze, renaștere ce ne-a adus unirea și îndrumarea spre o nouă dezvoltare.

Restaurațiunea sub domnii pământenii e ultima fază în dezvoltarea Principatelor, încheiată cu unirea lor sub ultimul domn pământean, Alexandru Ioan Cuza. Ideea unirii, manifestată ca una dintre dorințele naționale cele mai vii îndată după mișcarea din 1821, cu prilejul alcătuirii Regulamentului organic, era ideea conducătoare a acestei faze. Ea însuflețea pe patrioții Renașterii naționale, ea a condus pe patrioții cari, în Divanurile ad-hoc, au proclamat «unirea Principatelor într'un singur Stat sub numele de România», sub un principe dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei cu drept de moștenire, ca una din «cele dintâi, cele mai mari, mai generale și mai naționale dorințe ale țerii», cum zice Procesul-verbal al memorabilei ședințe a Adunării Moldovei. Uniunea personală și administrativă a Principatelor-Unite sub domnia lui Cuza Vodă, obținută contra obstacolelor ce aceste dorințe naționale au întâmpinat la puterile garante, a îndrumat unirea definitivă în noul Stat România, îndeplinită prin noua Constituție, în acelaș timp cu întemeierea nouăi Dinastii.

* * *

După epocile mari în dezvoltarea Statului român până în prezent, istoria română are, cum vedem, trei părți bine deosebite una de alta: 1) Istoria veche a Românilor dela originile poporului român până la întemeierea Statului român, perioadă cu patru subdiviziuni de câte 3—4 secole; 2) Istoria Principatelor române, împărțită în două perioade de câte aproximativ trei secole, perioada vechilor dinastii naționale și perioada domnilor din diferite familii, cu câte trei subdiviziuni fiecare; 3) Istoria României contemporane.

Perioadele determinate în acest fel, din punctul de vedere al dezvoltării politice a Statului român, concordă și cu istoria Românilor din afară de Statul național. Întemeierea dinastiei Basarabilor la începutul secolului al XIV-lea, cu care se încheie istoria veche și începe perioada următoare, coincide cu stingerea dinastiei Arpazilor în Ungaria, o epocă din cele mai însemnate în istoria Românilor de peste munți. Iar epoca lui Mihaiu Viteazul ca încheiere a perioadei dinastiilor, cu unirea celor trei țeri surori, are, din

punct de vedere românesc, o însemnătate pentru Românii de peste munți cum poate nici una alta în dezvoltarea conștiinței naționale. În sfârșit, epoca dela 1866, cu care începem istoria contemporană, coincide cu noua situație politică a Românilor din Regatul ungar, creată prin dualismul austro-ungar dela 1867 încoace. Astfel împărțirea în perioade a istoriei române, făcută după dinastii, concordă, în modul cel mai perfect posibil, nu numai cu dezvoltarea politică a Statului român, dar și cu cea a poporului român mai mult sau mai puțin întreg.

Înbrățișând istoria tuturor Românilor, trebuie deci să deosebim următoarele patru perioade: 1) Istoria veche până la întemeierea Statului român; 2) Perioada vechilor dinastii naționale, care se poate numi istoria medie; 3) Perioada domnilor din diferite familii, care se poate numi istoria nouă; 4) Istoria contemporană dela 1866 încoace. Subdiviziunile celor două perioade ale Principatelor, făcute din punctul de vedere al dezvoltării politice a Statului român, nu pot avea în vedere și istoria Românilor din afară de Statul național, subordonată acestei împărțiri.

Perioadele astfel determinate ale istoriei române, cu subdiviziunile lor, prezintă o interesantă concordanță și din punct de vedere mai general.

Un istoric german, Ottokar Lorenz, în opul său: *Die Geschichtswissenschaft in Hauptrichtungen und Aufgaben* (Berlin 1886), cercând acum 20 de ani să stabilească un sistem natural de perioade istorice, arată secolul ca măsura de timp cea naturală a tuturor evenimentelor istorice, măsură dată prin legătura intelectuală și materială dintre trei generațiuni omenești: tată, fiu și nepot. Ca unitate de măsură mai mare, el ia perioada de 300 și de 600 de ani, sau de trei ori trei și de trei ori șase generațiuni, drept perioadă naturală. El întemeiază acest sistem pe fapte din istoria universală și din istoria germană, pe cari le aduce ca probe în sprijinul teoriei sale.

Împărțirea naturală a istoriei române, precum ea reiese din cele ce am expus aci, concordă cu această teorie. Istoria veche, cu patru subdiviziuni de câte 3—4 secole, cuprinde aproximativ de două ori șase secole, adică o perioadă de vreo șase secole dela cucerirea romană până la epoca ce desparte Romani de Români (pe timpul întemeierii Statului bulgar 679), apoi altă perioadă de vreo șase secole până la întemeierea Statului român. Istoria Principatelor, cuprinzând aproape șase secole, are două perioade aproximativ de

câte trei secole, fiecare cu câte trei subdiviziuni, din cari cele cinci dintâi aproximativ de câte un secol. Dar și aci regula nu e fără excepție: ultima subdiviziune în istoria Principatelor are abia jumătate de secol.

Fără a prejudeca teoria istoricului german, atacabilă din alte puncte de vedere, mă mărginesc a constata numai potrivirea ei cu împărțirea naturală a istoriei noastre. Rezultatele identice, obținute pe căi deosebite, sunt negreșit un fapt demn de atenție pentru teoria perioadelor istorice.

Cât despre istoria României contemporane, rămâne ca viitorul să arate întru cât teoria unităților de măsură cronologică pe baza generațiunilor se va confirma prin dezvoltarea spre care mergem.

Domnilor Colegi,

Se împlinesc acum 40 de ani de când, cu noua Dinastie și cu noua formă a Statului, istoria română a intrat într'o nouă eră de dezvoltare. O nouă perioadă de înflorire și de înălțare națională a început cu noua consolidare a Statului român, cu noua îndrumare a poporului român pe calea progresului, a progresului ce se realizează în istorie, ducând omenirea mereu tot înainte spre perfecționare. O nouă generație s'a format în acești 40 de ani, cu nouă aspirațiuni, cu nouă probleme.

Fiecare generație nouă, ca urmare a lungului șir de generațiuni trecute, e chemată să cultive mai departe moștenirea primită dela generația precedentă și formată de generațiunile anterioare. Generația Renașterii naționale a transmis generațiunii următoare problema Unirii, a Dinastiei și a Independenței, idealul visat de generația ce a născut pe patrioții creatori ai României contemporane. Această scumpă moștenire, încoronată cu regala Coroană de oțel, a primit-o generația actuală, cu datoria de a o întări și consolida pentru dezvoltarea ei în viitor. Vine rândul nouăi generațiuni, cu nouăle ei probleme. După cum ea va fi îndrumată azi pentru datoria de mâne, așa va urmă a se desfășura în viitor noua perioadă a istoriei române, fericit inaugurată sub glorioasa domnie a Intemeietorului Dinastiei României și al Regatului român.

Fie ca învățămintele istoriei din pildele trecutului să lumineze prezentul, spre a îndrumă viitorul ce are să aducă o nouă epocă în viața neamului român.

RĂSPUNSUL D-LUI D. A. STURDZA

LA

DISCURSUL DE RECEPȚIUNE AL D-LUI D. ONCIUL

*Domnule Președinte,
Domnilor Colegi,*

Domnul Profesor Onciul a expus în cuvântarea sa în mod clar așezământul științei istoriei — pătrunderea prezentului în legătură cu trecutul pentru a prevedea viitorul.

Istoria are de țel descoperirea adevărului în traiul oamenilor ca state și popoare, atât ca individualități proprii, cât și în legătura dintre dânsule. Incercările de a construi acest traiu în mod abstract și teoretic nu au reușit, fiindcă realitatea rareori se potrivește cu închipuirea, în care fantazia ocupă un loc însemnat.

Cercetarea adevărului în rostul unui popor și al unui stat îndreptățează în mod natural la observarea și înțelegerea traiului omenesc, astfel cum el se desfășură dinaintea ochilor noștri. Istoricul trebuie să cuprindă mijlocul viu în care el însuși trăiește, spre a putea descoperi situațiuni depărtate și mai puțin documentate. Dela cele cunoscute pășim la cele necunoscute în toate cercetările metodice. Cercetările istoricului încep prin constatarea exactă a faptelor și a legământului dintre dânsule, — pășesc înainte întru a pricepe dezvoltarea lor, fie că a fost normală, fie că a fost turburată de înrăuriri protivnice interne ori externe, — și ajung în fine a stabili slăbiciunile și neputințele trecătoare sau dăinuitoare ale poporului, precum și așezământul statornic spre înălțare sau scădere în mijlocul mișcării generale a omenirii. Această mișcare trebuie înțeleasă și cuprinsă din punctul de privire cel mai înalt.

Problema, astfel pusă pentru știința istoriei, este fără îndoială una din cele mai grele de deslegat, fiind strâns legată de acele științe, cari ne înalță cugetarea deasupra celor pământești. Chiar din această cauză, acela care se devotează cercetărilor istorice trebuie să se curețe mai întâiu pe sineși de curențele, cari atât de des și atât de mult întunecă viața omenească și-i împiedică avântul înălțător. Istoricul trebuie să facă abstracțiune de persoana sa pentru a putea pătrunde mersul și dezvoltarea traiului omenească, în cercuri mai restrânse ori mai largi.

Oare învățatul în științele exacte nu este oprit în cercetările sale, când e agitat de porniri egoistice, cari măresc greutatea ce el întâmpină în aflarea adevărului? Lucrările astfel înrăurite pot să fie interesante, dar ele nu sunt hotăritoare și pășesc adesea alături de adevăr.

Dar nu trebuie uitată o împrejurare importantă. Istoria nu este o știință teoretică, un roman mai mult ori mai puțin bine alcătuit, dar fără viață reală; ea este dreptarul indispensabil pentru acei cari lucrează mai imediat la înălțarea poporului din care au ieșit și servesc cu credință și cu dragoste statul, ai cărui servitori sunt.

Urmărind cercetările istoricului, bărbatul de stat își îndreptează calea sa, luminată de lumina adevărului, și își trage rostul muncii sale, condus nu de impulsunile trecătoare ale egoismului și iubirii de sine, ci de datoria vecinic neclintită de a cugeta și de a făptui pentru binele și fericirea concetățenilor săi.

Astfel istoricul și bărbatul de stat pășesc în viață mână în mână, unul controlând pe celalalt. Nimic mai greu, dar nimic mai sublim! Dacă ne uităm la rezultate, avem încă vii dinaintea noastră, de o parte, exemplul succeselor trecătoare ale lui Napoleon I, care în capul armatelor sale victorioase a sdruncinat lumea cultă din timpul lui, și de altă parte exemplul muncii dăinuitoare a lui Washington, care a întemeiat Statele Unite ale Americii de Nord.

Domnul Profesor Onciul aplică pentru întâiaș dată în istoria României metoda științelor moderne și prin aceasta contribuiește a ne ajuta să facem un pas înainte în dezvoltarea noastră politică.

Domnia Sa începe prin a cerceta cunoscutul, adică prezentul; îl pune în legătură cu începuturile noastre, și află mari asemănări între aceste două epoce, depărtate una de alta prin cinci secole.

Amândouă epocile sunt dominate de idea de stat în folosul neamului. De o parte și de alta se vede munca titanică pentru încheierea elementelor răzlețe și organizarea lor dăinuitoare: — Principatele Moldova și Valahia ies ca întrupări vii din mici aglomerațiuni,

neputincioase a rezistă la furtuni, — România modernă se ridică din cenușă, plină de viață și ocupă imediat un loc important în mijlocul lumii europene. Sub ochii noștri poporul românesc și-a reluat cu deciziune și cu cumpăneală munca întreruptă, de a ridica un așezământ politic rezistent, încheind bolta edificiului prin monarhia ereditară și o organizare de stat după cerințele timpului.

Amândouă epocile încep cu statornicie și succese necontestate. În mijlocul constelațiilor externe însă așezământul României moderne se prezintă ca mai capabil de a înfruntă furtunile nedespărțite de traiul omenesc; căci el leagă România direct de rostul lumii culte și a preschimbat în scurt timp protivnici de altădată în amici sinceri, recunoscând în Regatul nostru un factor de cultură în Orientul european atât de mult frământat de secole.

Era aceasta nouă a căpătat semnul ei, când în 10 Maiu 1866 au răsunat din dealul Mitropoliei peste toată întinderea pământului românesc cuvinte, ce nu se auzise încă pe valea Dunărei și prin înfundăturile Carpaților,—cuvinte clare, pătrunzătoare și înălțătoare, formând legământ solemn între suveran și popor, nu pentru viața strămtă de altădată, ci pentru o viață întăritoare și înălțătoare, —cuvinte al căror ecou a trecut în lume departe anunțând reînvierea neamului românesc.

Să ne amintim astăzi în sânul Academiei și de aci în toate unghiurile Regatului cuvintele Regelui Carol I, rostite înainte de patruzeci de ani, când a luat frânele guvernului.

El a zis:

«Ales de către națiune cu spontaneitate Domn al Românilor, mi-am părăsit, fără a sta la îndoială, și țară și familie, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care Mi-a încredințat destinele sale.

«Puind piciorul pe acest pământ sacru, am devenit Român. Primirea Plebiscitului îmi impune, o știu, mari datorii. Sper că-mi va fi dat a le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor Mei.

«Cetățean astăzi, mâne, de va fi nevoie, soldat, Eu voi împărtași cu Domniile Voastre soarta cea bună ca și pe cea rea. Din acest moment, totul este comun între noi. Credeți în mine, precum Eu cred în Domniile Voastre!

«Singur numai Dumnezeu poate ști ceeace viitorul păstrează

patriei noastre! Din parte-ne să ne mulțumim întru a ne face datoria. Să ne întărim prin concordie! Să unim puterile noastre, spre a fi la înălțimea evenimentelor!

«Providența, care a condus pe Alesul Domniilor Voastre până aci și care a înlăturat toate piedicile din calea Mea, nu va lăsa neîndeplinită opera Sa.»

Pentru prima dată se auziau cuvinte demne, întăritoare și prevestitoare de mari schimbări, din partea Aceluia care stă în fruntea Statului.

Aceste cuvinte s'au adeverit și în aceasta constă învățătura adevărului istoric, ce se ridică dinaintea noastră ca un far luminos pentru pătrunderea viitorului.

Nu mai stăm ca înainte de un secol și mai târziu încă, ca o aglomerație de oameni menită a servi de obiect de compensațiune în combinațiile celor puternici ai lumii, ci ca un stat cu pozițiune respectată de toți și vrednic de încrederea tuturor. Ajutați de Dumnezeu Atotputernicul, care nu uită pe oamenii sinceri la inimă, devotați adevărului și dreptății, am ieșit din întuneric prin munca noastră proprie, prin noi înșine, de am luat parte la un mare războiu al neamurilor, din care s'a făurit Independența patriei și înălțarea Statului ca Regat.

Cine ar putea nega că pentru a obține acest rezultat, nu am fost conduși cu înțelepciune și vitejie de Regele Carol I?

Între începuturile noastre și prezentul stau însă secole de dureri și de suferințe, cari amenințau neamul românesc cu desființarea lui. Ultima flacără a vredniciei românești din trecutul depărtat a fost Mihaiu Viteazul. După moartea lui năprasnică un văl negru a înfășurat pe Români. Am căzut sub dominațiuni străine, cari au lucrat din toate puterile la sărăcirea noastră materială și la stricarea noastră morală. De atunci, în locul patriotismului luminat, care-și trage originea din simțământul datoriilor celor mari ale omului, s'a înrădăcinat obiceiul de a exploata statul în folos individual.

Acest obicei rău trebuie învins și desrădăcinat, pentru ca așezământul modern al neamului românesc să vecinicească. Așezământul începătornic al nostru s'a distrus, când din porniri personale fiii se răsboiau în contra tatălui și fratele lupta în contra fratelui. Monarhia ereditară a lui Carol I de Hohenzollern este remediul pentru însănătoșirea definitivă a Statului român.

Să ne felicităm dar cu toții, că Domnul Profesor Onciul ne-a

introdus astăzi în istoria românească pe poarta cea mai mare, de unde strălucește adevărul.

Studiile sale istorice și stăruința sa neobosită la muncă ne erau de mult cunoscute. Acestea i-au deschis ușile templului nostru. Astăzi însă putem să-l întâmpinăm în mijlocul nostru cu o adevărată bucurie sufletească și să-i spunem:—Bine ai venit în Academia Română! Pășește înainte în cercetarea adevărului, ca să ne întărim inimile și să ne măntinem fără a șovăi pe calea cea dreaptă a unei dezvoltări sănătoase ca stat!

Legând însă prezentul de începuturile neamului românesc, să nu uităm nici odată, că să strălucească neclintită dinaintea noastră deviza strămoșilor Romani: — Salus reipublicae suprema lex — Țelul traiului omenesc pe pământ este de a munci, fără a se obosi, la întărirea și fericirea statului, în care a orânduit Dumnezeu rostul fiecărui popor.

DISCURSURILE DE RECEPȚIUNE

ALE

MEMBRILOR ACADEMIEI ROMÂNE

L. B.

1. A. Papiu-Ilarian. Viața, operele și ideile lui Gheorghe Șincai, — Răspuns de G. Barițiu. — 14 Septembrie 1869.
2. G. Sion, Alexandru Donici, viața și operele sale, — Răspuns de V. A. Urechiă. — 6 Septembrie 1870.
3. P. Poenaru, Gheorghe Lazăr și școala română, — Răspuns de G. Sion. — 8 Septembrie 1871.
4. Dr. An. Fătu, Despre încercările făcute pentru dezvoltarea științelor naturale în România, — Răspuns de V. A. Urechiă. — 27 August 1872.
5. Em. Bacaloglo, Despre Calendar, — Răspuns de Ion Ghica. — 20 Martie 1880.
6. Ion Ghica, Ioan Câmpineanu, — Răspuns de B. P. Hasdeu. — 28 Martie 1880.
7. Dr. P. Vasici, Despre vegetarianism, — Răspuns de Dr. I. Felix. — 28 Martie 1880.
8. Dr. I. Felix, Mișcarea populațiunii României, — Răspuns de P. S. Aurelian. — 4 Aprilie 1880.
9. N. Teclu, Relațiunile între Chimia organică și anorganică, — Răspuns de V. Babeș. — 9 Aprilie 1880.
10. Dr. D. Brândză, Vegetațiunea României și exploratorii ei, — Răspuns de Gr. Ștefănescu. — 11 Aprilie 1880.
11. S. Fl. Marian, Cromatica poporului român, — Răspuns de B. P. Hasdeu. — 12 Martie 1882. 1,—
12. At. M. Marienescu, Viața și operele lui Petru Maior, — Răspuns de V. A. Urechiă. — 5 Aprilie 1883. 1,20
13. Fl. Porcîus, Flora din fostul district românesc al Năsăudului în Transilvania, — Răspuns de P. S. Aurelian. — 19 Martie 1885. 1,50
14. Gr. Cobălcescu, Despre originea și modul de zăcere al petrolului în general și particular în Carpați, — Răspuns de Dr. D. Brândză. — 20 Martie 1887.
15. Ios. Vulcan, Dimitrie Cichindeal, date nouă despre viața și activitatea lui, — Răspuns de V. A. Urechiă. — 29 Martie 1892. 1,50
16. I. Kalinderu, Episcopul Melchisedec, — Răspuns de D. A. Sturdza. — 18 Martie 1894. 1,—
17. D. C. Ollănescu, Vasile Alecsandri, — Răspuns de I. C. Negruzzi. — 25 Martie 1894. 1,50
18. A. Naum, Cuvânt de primire, — Răspuns de T. Maiorescu. — Aprilie 1894. —,40
19. A. D. Xenopol, Mihail Kogălniceanu, — Răspuns de D. A. Sturdza. — 17 Martie 1895. 1,—
20. Dr. V. Babeș, Despre transmiterea proprietăților imunizante prin sângele animalelor imunizate, — Răspuns de N. Kretzulescu. — 24 Martie 1895. —,50
21. Episcopul N. Popea, Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei Baron de Șaguna, — Răspuns de D. A. Sturdza. — 13 Martie 1900. —,50
22. C. Erbiceanu, Viața și activitatea literară a Protosinghelului Naum Râmnicianu, — Răspuns de D. A. Sturdza. — 17 Martie 1900. 1,—
23. Ioan Pușcariu, Ugrinus — 1291, — Răspuns de B. Petriceicu-Hasdeu, — 9 (22) Martie 1901. —,20
24. Dr. Constantin I. Istrati, Activitatea științifică a lui Ion Ghica, — Răspuns de Dimitrie A. Sturdza. — 5 (18) Aprilie 1902. —,50
25. Stefan C. Hepites, Mijloacele de investigațiune ale Meteorologiei, — Răspuns de Dr. I. Felix. — 30 Martie 1903. —,60
26. Ioan Bianu, Despre introducerea limbii românești în biserica Românilor, — Răspuns de Dimitrie A. Sturdza. — 21 Martie (3 Aprilie) 1904. —,60
27. Ioan Bogdan, Istoriografia română și problemele ei actuale, — Răspuns de Dimitrie A. Sturdza. — 8 Aprilie 1905. —,40
28. Dr. G. Marinescu, Progresele și tendințele medicinei moderne, — Răspuns de Prof. Dr. V. Babeș. — 10 (23) Martie 1906. —,40